

Крос-культурна психологія

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	Для всіх
Спеціальність	Для всіх
Освітня програма	Для всіх
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	заочна
Рік підготовки, семестр	2 курс, осінній/весняний семестри
Обсяг дисципліни, розподіл годин за аудиторними заняттями та самостійною роботою	2 кред. ЕКТС/60 годин лекції – 6 годин, семінарські – 2 годин, самостійна робота – 52 години
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік / домашня контрольна робота
Розклад занять	Лекції, семінарські заняття
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Враховуючи важливість вивчення спільних рис та розбіжностей психології індивідів, що належать до різних культурних та етнічних груп і психологічних механізмів формування етнічної та національної свідомості людини, як носія культурних норм і цінностей, створено курс «Крос-культурна психологія».

Вивчення даного курсу дозволяє сформувати загальне уявлення про особливості національного характеру різних етнічних груп. До того ж знання особливостей використання різних психологічних підходів до вирішення міжнаціональних конфліктів дозволяє сформувати головні навички організації та проведення крос-культурних досліджень, аналізу й інтерпретації етнічних феноменів. Глибокі та ґрунтовні знання з крос-культурної психології сприятимуть імплементації психологічних засобів у вирішення та медіацію етнічних непорозумінь та конфліктів на різних рівнях.

Навчальна дисципліна складається з лекційних занять, в яких міститься цікава теоретична інформація про крос-культурну психологію, наводяться приклади (результати досліджень, психодіагностичні тести, результати експериментів), надається велика кількість практичних порад, які здобувачі освіти можуть застосовувати на практиці.

Комунікація з викладачем відбувається під час навчальних занять і консультацій, які проводяться за графіком (доступним на сайті кафедри психології та педагогіки).

Метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- знання про психологічні крос-культурні особливості національної поведінки людей та груп;
- знання про об'єкт та предмет крос-культурної психології;
- знання про основні етапи розвитку крос-культурної психології та методологію її прикладних досліджень;
- знання про проблематику досліджень у крос-культурній психології, її основні категорії та робочі терміни;
- здатності формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію,

- модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- здатності взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні відмінності;
- здатності аналізувати та вміти критично застосовувати базові принципи міжкультурної комунікації;
- здатності рефлексувати особисті знання.

Програмні результати навчання:

- аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси які виникають при крос-культурній взаємодії;
- використовувати знання теорій крос-культурної психології;
- коректно вирішувати конфлікти що виникають при крос-культурній взаємодії;
- формувати ефективні комунікації при крос-культурній взаємодії;
- створювати та підтримувати сприятливий психологічний клімат при крос-культурній взаємодії.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачам освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує знання з інших освітніх та наукових галузей: філософії, історії тощо. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця дана навчальна дисципліна тісно пов'язана з дисциплінами соціально-логіко-гуманітарного блоку, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття здобувачами освіти змісту пропонованої дисципліни.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати дисципліну магістерського рівня «Педагогіка вищої школи».

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет психології. Базові категорії психології: відображення, особистість

Тема 2. Базові категорії психології: діяльність та спілкування

Тема 3. Крос-культурна психологія як наука

Тема 4. Психологічні вимірювання культур

Тема 5. Пізнавальні процеси і культура

Тема 6. Особистість і культура

Тема 7. Психологія етнічних міграцій та акультурація.

Тема 8. Психологія міжкультурної толерантності

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1.Москалець В. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.

2.Соціальна психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Сербова, О. Л. Туриніна, О. В. Москаленко, С. О. Хілько, В. О. Чумаков ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Електронні текстові дані (1 файл: 7,83 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 595 с. <https://ela.kpi.ua/items/c047fef0-8cdb-46fa-aa4c-c7b4e6a41250>

3. Чернякова О.В., Грицук О.В., Мельник В.В. Крос-культурна психологія : навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. – 185 с.

4. Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans S. Cross-Cultural Psychology research and applications, 3d Edition: Athanasios Chasiotis, David L. Sam, 2015 — 652 p.

5. Matsumoto, D., Hwang, H. The Handbook of Culture and Psychology Publisher: Oxford University Press; 2nd edition, 2019 – 880 p.

Допоміжна література:

1.Дуткевич Т. Загальна психологія. Теоретичний курс. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.

2. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. – 172 с.
3. Heine S.J. Cultural psychology: third international student edition. WW Norton & company, 2017.
4. Kenneth D. Keith Cross-Cultural Psychology - Contemporary Themes and Perspectives, 2nd Edition: John Wiley and Sons Ltd, 2019 – 752 p.
5. LeVine R.A. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition. ELSEVIER, 2017 – 166 p.
6. McCornack S. Ortiz J. Choices and Connections: An Introduction to Communication. Boston, New York: Bedford/St. Martin's, 2017 – 109 p. ISBN 978-1-319-20116-6. OCLC 1102471079.
7. Quijano A. Coloniality of Power and Eurocentrism in Latin America. International Sociology, 2016.
8. Schwarz, K. A.; Pfister, R. (2016). "Scientific psychology in the 18th century: a historical rediscovery". Perspectives on Psychological Science. 11(3): 399–407. DOI: 10.1177/1745691616635601. PMID 27217252.
9. Shiraev, E., Levy, D. Cross-Cultural Psychology: Critical Thinking and Contemporary Applications, 6th Edition, 2016 – 428 p.
10. Sondhi R. Parenting Adolescents in India: A Cultural Perspective, 2017. DOI:10.5772/66451

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на CPC)
1	Тема 1. Предмет психології. Базові категорії психології: відображення, особистість Етапи становлення психології як науки. Психологія як наука. Основні категорії психології. Категорія відображення у психології. Категорія особистості у психології. Завдання на самостійну роботу студентів: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Що є предметом психології як науки? 2. Охарактеризуйте форми відображення. 3. Здійсніть порівняльний аналіз понять: індивідуальність, індивід, особистість, суб'єкт. 4. Назвіть підструктури особистості. 5. Назвіть та охарактеризуйте рівні відображення.
2	Тема 3. Крос-культурна психологія як наука Предмет та завдання крос-культурної психології Історія розвитку крос-культурної психології. Зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. 2. У чому полягає предмет і завдання крос-культурної психології. 3. Розкрийте особливості історичного розвитку крос-культурної психології як науки.
3	Тема 8. Психологія міжкультурної толерантності Наслідки міжкультурних контактів (геноцид, сегрегація, асиміляція, інтеграція). Мультикультуралізм. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте особливості психологічної адаптації до іншого географічного середовища. 2. Назвіть і охарактеризуйте наслідки міжкультурних контактів. 3. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм»

Семінарські заняття

Основні завдання циклу семінарських занять:

сформувати у здобувачів освіти: розуміння теоретичного матеріалу; вміння формувати самостійні судження, відстоювати власні погляди, аргументуючи їх на основі наукових фактів; уміння та навички самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарі-обговоренні.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (питання для поточного контролю та завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	Тема 5. Пізнавальні процеси і культура Сприймання і культура. Зорові ілюзії сприймання. Проблема вибірковості сприймання. Інтелект у різних культурах. Проблеми і парадокси інтелектуального тестування. Культура і категоризація Пам'ять і культура Культура та вирішення завдань Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвіть проблеми і парадокси інтелектуального тестування. 2. Охарактеризуйте особливості інтелекту у різних культурах. 3. Назвіть і охарактеризуйте сучасні теорії інтелекту. 4. Назвіть і охарактеризуйте особливості сприймання залежно від культури. 5. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла про зорові ілюзії. 6. Охарактеризуйте дослідження перцептивного стилю.

6. Самостійна робота здобувачів освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті. Самостійна робота з навчальної дисципліни включає: поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- робота з довідковою літературою.

Види самостійної роботи здобувача освіти :

- підготовка до аудиторних занять – 42 год;
 - підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
 - підготовку до заліку – 6 год.
- Загалом – 52 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувачів освіти формують: робота на семінарах, і написання домашньої контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем освіти, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувачів освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу освіти бали у семестровий рейтинг.

Разом з тим, здобувач освіти, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може протягом одного тижня після дати пропущеного семінару, здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті й отримати не більше половини максимального вагового балу, який передбачений за участь в семінарі (тобто максимальна кількість балів складатиме не більше 5 балів). Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми та завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною в особистому кабінеті здобувача освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем дисципліни «Крос-культурна психологія». На семінарських заняттях здобувачі освіти поглиблюють і розширюють знання з крос-культурної психології. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів освіти з теми семінарського заняття.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття](#), [домашня контрольна робота](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів освіти у процесі дискусії на семінарському занятті;
- 2) написання домашньої контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарському занятті:

Максимальна кількість балів складає 10 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 10):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів освіти у процесі дискусії	9-10
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	5-8
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-4
відсутність відповіді, ухилення від участі у семінарському занятті	0

2. Написання домашньої контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 90):

Домашня контрольна робота містить 45 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача студента – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку студента) та позначити його у будь-який зручний спосіб. Домашню контрольну роботу студенти виконують самостійно, протягом тижня в зручний час. Доступ до ДКР надається в призначений час про що усі студенти будуть сповіщені, посилання надіслано. Орієнтовна тривалість виконання ДКР – 50 хвилин.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 90 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 2):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 45)	2
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 45)	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$RD = 10 + 90 = 100$ балів.

Умови допуску до семестрового контролю: здобувачі вищої освіти, які не виконали всіх передбачених силабусом завдань не допускаються до заліку.

Семестровий контроль:

Здобувачі вищої освіти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Здобувачі вищої освіти, які набрали протягом семестру менше **60 балів, але виконали умови допуску**, виконують залікову контрольну роботу.

Залікова контрольна робота складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни та виконується письмово.

Залікова контрольна робота проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачам вищої освіти лише під час проведення заліку. Тривалість ЗКР – 90 хвилин. Залікова контрольна робота містить 100 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Максимальна кількість балів складає 100 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 100)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 100)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Визнання результатів **неформальної/інформальної освіти** регулюється «Положенням про визнання в КПІ ім. І. Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті» (<https://osvita.kpi.ua/node/179>), згідно з яким визнання результатів навчання проводиться, як правило, до початку семестру. Освітній компонент може бути зарахований частково або повністю за результатами подання документів (сертифікатів) про проходження професійних курсів/тренінгів, онлайн освіти тощо за тематикою освітнього компонента.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к.психол.н, доцентом, Кононець Марією Олександрівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 4 від 13. 11. 2024 р.)

Погоджено Методичною радою університету (протокол № 8 від 29. 05. 2025 р.)

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Що є предметом психології як науки?
2. Охарактеризуйте форми відображення.
3. Назвіть та охарактеризуйте рівні відображення.
4. Здійсніть порівняльний аналіз понять: індивідуальність, індивід, особистість, суб'єкт.
5. Назвіть підструктури особистості.
6. Назвіть основні компоненти системи діяльності.
7. Проаналізуйте співвідношення свідомості та діяльності.
8. Розкрийте зміст процесів інтеріоризації та екстеріоризації дій.
9. Охарактеризуйте функції структурних елементів діяльності.
10. Наведіть визначення спілкування.
11. Охарактеризуйте функції спілкування?
12. У чому полягає зв'язок діяльності та спілкування?
13. Назвіть компоненти спілкування.
14. Проаналізуйте як формується уявлення про іншу людину.
15. Як відбувається психологічний вплив на іншу людину в процесі спілкування?
16. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології.
17. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі.
18. Назвіть завдання крос-культурної психології.
19. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність».
20. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції.
21. Назвіть основні фактори формування культури.
22. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса.
23. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури.
24. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів.
25. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади.
26. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде.
27. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту.
28. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.
29. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.
30. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті.
31. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури.
32. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.
33. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах.
34. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
35. Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси.
36. Як особливості культури впливають на сортування об'єктів?
37. Проаналізуйте які фактори впливають на позитивні результати у шкільному навчанні.
38. Охарактеризуйте експеримент М. Коула.
39. У чому полягають особливості просторового пізнання у різних культурах?
40. Охарактеризуйте базову особистість.
41. Охарактеризуйте модальну особистість.
42. Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю.
43. Охарактеризуйте поняття національного характеру.
44. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття.
45. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади.
46. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.
47. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції.
48. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»?
49. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію.
50. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів.
51. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації.
52. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі.
53. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх.

54. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх.
55. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх.
56. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.
57. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм».
58. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності
59. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності.
60. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності.
61. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації?
62. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор».
63. Охарактеризуйте феномен асертивності.
64. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.